

Rapport från sjukvårdstältet på tre musikfestivaler

Mycket musik, stor trivsel och oväntat lite fylla

De stora rockfestivalerna har en egen sjukvårdsorganisation, med frivilliga läkare, sjuksköterskor och undersköterskor. Denna står för beredskap och erbjuder gratis akutsjukvård för festivaldeltagarna, vilket avlastar lokala vårdcentraler och sjukhus. Vid förra årets Hultsfreds festival registrerades 797 besök vid sjukvårdstältet, varav 465 var läkarbesök. Här redovisar den musikintresserade läkaren Richard Forrest erfarenheter från tre festivaler.

Jag arbetar till vardags som invärtesmedicinare/endokrinolog i Luleå. Musik är min passion vid sidan av arbetet, och år 1970 satt jag bland åskådarna i Londons Hyde Park inför en fri konsert med Pink Floyd när det ropades ut över högtalarsystemet att man sökte en läkare. Därefter fick jag arbeta vid olika rockmusikevenemang i London. Ett utmärkt sätt att kombinera musikintresse med arbetet som läkare. I mitten av nittioalet sökte jag mig till Hultsfreds festival där det gick att fortsätta kombinera musiklyssnandet med läkaryrket. Under 1998 jobbade jag på tre av de största festivalerna i Skandinavien: Hultsfred, Roskilde och Fanclub98 i Stockholm. Här sammanställs erfarenheter från dessa festivaler. Kolleger som är intresserade av att hjälpa till vid kommande festivaler är varmt välkomna att höra av sig till mig.

Viktig del av säkerhetsorganisationen

Stora evenemang som drar många åskådare kräver en gedigen säkerhetsorganisation för att garantera säkerhet. Förutom säkerhetsbarriärer, vakter och katastrofberedskap finns numera oftast sjukvårdsgrupper närvarande. Så-

ledes har stora internationella idrotts- evenemang, som olympiska spel, haft egna sjukvårdsorganisationer. I Sverige har stora idrottstävlingar, som Vasaloppet, haft en egen sjukvårdsorganisation [1]. Närmare 35 000 åkare deltog i 1999 års Vasalopp (15 000 i Vasaloppet, 11 000 i Öppet spår och 8 000 i Tjejvasan), och cirka 3 000 funktionärer övervakade det hela. Sjukvårdsorganisationen bestod av ungefär 200 volontärer inklusive läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster och personal ur räddningstjänst.

VM i friidrott i Göteborg, 1995, som pågick i fjorton dagar, samlade cirka 4 000 aktiva och funktionärer, och tävlingarna sågs av upp till 50 000 åskådare varje dag [Jon Karlsson, Göteborg, pers medd, 1999]. Sjukvårdsgruppen engagerade cirka 330 personer, varav 30–50 läkare, cirka 100 sjuksköterskor och över 150 sjukgymnaster och massörer. Det organiserades en vårdcentral i VM-byn, ett sjukvårdslag på vardera uppvärmnings- och träningsarenorna samt fyra lag på Ulleviarenan; två på banan och två på läktarna.

Rockfestivaler har blivit allt mer populära under senare år och drar relativt stor publik. I augusti i år är det 30 år sedan Woodstock, den första riktiga musikfestivalen. En halv miljon människor (300 000 är en mera trolig siffra) sägs ha vallfärdat till landsbygden i upstate New York för »tre dagar av fred och kärlek» [2]. Det var nära att Woodstock inte blev av, då hälsovårdsmyndigheten i New York State tyckte att de sanitära förhållandena och risken för personsador var för stor [3].

Nästa stora musikfestival var gratis-konserten med Rolling Stones, den 6 december 1969, vid Altamont i Kalifornien. Någon organiserad sjukvård fanns inte vid dessa festivaler. Flera åskådare dog under Woodstockfestivalen, och fyra dog vid Altamont, varav en mördar-

des. Dessa tragedier gjorde att man redan 1970 ordnade sjukvårdsteam vid festivaler, till exempel vid Isle of Wight-festivalen i England och vid festivaler i USA.

Av tradition har sjukvårdspersonal, liksom de flesta andra festivalfunktionärer, vid såväl idrottsevenemang som musikfestivaler, arbetat ideellt. Ersättning i form av en T-shirt och ett mål mat om dagen och, inte minst, inträde till tävlingar eller festivalen brukar anses som adekvat belöning.

Rockfestivaler kom till Skandinavien redan 1971 när den första Roskildefestivalen ägde rum i Danmark. Hultsfreds festival är Sveriges äldsta årligen återkommande rockfestival, och äger i år rum för femtonde gången. Kon-

Sjukvårdstältet, det vita till vänster, och apotekstältet, det randiga till höger, i Hultsfred.

kurrenter har dykt upp i många av landets större städer, men Hultsfred erbjuder fortfarande det största artistutbudet, fördelat över tre dagar. Under senare år har det i Stockholm arrangerats såväl Lollipop- som Fanclub98-festivaler. De stora festivalerna bjuder på ett brett musikutbud, som lockar besökare i alla åldrar. Medan huvuddelen av besökarna till Hultsfreds festival åren 1996–1998 har varit i åldern 17–21 år finns ungdomar från 12 år som besöker festivaler utan vuxens sällskap. En minoritet av besökarna är över 30 år. Roskilde har en föredömlig policy, nämligen att erbjuda alla över 50 år fritt inträde på festivalens sista dag. Man skulle då kunna tro att besökarnas medelålder stiger kraftigt

Författare

RICHARD D FORREST
Doktorerna Forrest, Luleå.

Tabell I. Festivalstatistik, 1998.

Festival (datum)	Antal dagar	Antal besökare	Antal funktionärer	Sjukvårdsgrupp
Roskilde (25–28/6)	4	85 000	17 000	77*
Hultsfred (11–13/6)	3	25 000	3 000	75
Fanclub (24–25/7)	2	17 000	500	23

* Sjukvården på festivalområdet i Roskilde sköttes av 14 läkare och 13 sjuksköterskor i Röda Kors-baracken. Ytterligare 20 läkare och 20 sjuksköterskor skötte akuta tillbud kring scenerna och ute på festivalområdet.

denna dag, men det visar sig att de äldre drar med sig hela familjer, barn och barnbarn, så medelåldern kan till och med sjunka!

Sjukvård vid Hultsfred och Fanclub98

Sjukvården vid festivaler sköts dels av festivalens eget sjukvårdsteam, dels av Röda korsets sjukvårdare på plats, som ger första hjälpen. Röda korsets sjukvårdare finns vid de större scenerna för att hjälpa personer som kommer i akut nöd, till exempel blir klämda mot scenbarriärer eller drabbas av hyperventileringsanfall eller dylikt. Sjukvårdsgruppen vid festivalen har till sin främsta uppgift att bistå säkerhetsorganisation med medicinsk expertis och utgöra en insatsstyrka om olyckan skulle vara framme. Tack och lov behövs sällan denna funktion. För att avlasta den lokala sjukvården och bistå festivaldeltagare med akutvård ställer sjukvårdsgruppens personal upp med gratis akut-

sjukvård i ett för ändamålet inrättat sjukvårdstält på festivalområdet.

I Tabell I jämförs besöksstatistik på Hultsfreds, Fanclub98 och Roskilde festivaler 1998. Den stora invandringen till Hultsfred innebär att under tre dagar varje sommar växer Hultsfreds kommun från cirka 8 000 till över 30 000 invånare. För Roskildes del betyder festivalbesökarnas intåg att ortsbefolkningen ökar från 50 000 till drygt 150 000. Medan Roskilde stad har sitt universitetssjukhus, ligger närmaste sjukhus till Hultsfred i Vimmerby, tre mil bort. Detta är en anledning till att det finns ett välutvecklat sjukvårdsteam vid festivalen. Det skulle vara ohållbart om festi-

valbesökare skulle hänvisas till den lokala vårdcentralen för vård under festivaldagarna. Fanclub98 hålls på Lida fri-luftsområde i södra Stockholm, med Huddinge sjukhus som närmaste sjukhus, sju kilometer från festivalområdet.

På Hultsfred bemannas festivalens sjukvårdstält av ungefär 15 läkare samt 30 sjuksköterskor och undersköterskor, som arbetar skift dygnet runt i fyra dygn, från mitt på dagen på onsdagen innan festivalen börjar till mitt på dagen på söndagen efter festivalens slut.

Artikelförfattaren undersöker en »patient» på Hultsfredsfestivalen.

1998 års Roskildefestival ägde rum under sista helgen i juni, och jag hade förmånen att få arbeta som medlem i »Medical Crew», som sjukvårdsgruppen kallas. Organisationen på Roskilde är överlägsen allt jag varit med om tidigare. Sjukvårdsorganisationen vid Roskildefestivalen delades i två separata grupper; den ena bemannade en Röda kors-stuga, dit alla som ansåg sig vara i behov av sjukvård tog sig eller transporterades, och den andra gruppen uppdelades i lag om fyra personer (vanligen två läkare och två sjuksköterskor). Lagen placerades vid respektive scen för att hålla uppsikt över publiken vid varje spelning. En fyrmannagrupp hade också till uppgift att patrullera festivalområdet för att upptäcka medicinska problem. Varje fyrmannagrupp arbetade i fyratimmars pass och gjorde 3–4 pass under festivalen.

Fanclub98-festivalen var i slutet av juli och pågick i två dagar. Festivalen ägde rum för första gången 1998 och besöktes av cirka 17 000 personer. Jag hade fått ansvaret att organisera sjukvårdsgruppen, som bestod av fem läkare (tre med erfarenhet från Hultsfred) samt femton sjuksköterskor (en med erfarenhet från Hultsfred). Sjukvårdstältet bemannades från kl 12.00 på första festivaldagen till kl 03.00 på lördagsmorgonen samt från kl 12.00 på lördagen till kl 04.00 på söndagsmorgonen. En läkare och en sjuksköterska hade beredskap på festival-

Tabell II. Sökorsaker vid sjukvårdstälten vid Hultsfreds- och Fanclub-festivalerna.

Diagnos	Hultsfred	Fanclub
Huvudvärk	9	46
Sårskador/kontusioner	52	28
Leder/muskler	148	14
Brännskador	6	
Magbevsär	26	10
Intoxikation	44	9
Öron/näs/halsbesvär	59	5
Astma/allergi/hosta	46	5
Svimmel		4
Insektsbett ¹	9	3
Ögonbesvär	19	2
Krampanfall		2
Hud	11	
Urinvägsbesvär	9	
Dagen-efter-piller	11	2
Psykiatri ²	3	1
Tänder	1	
Bröstmärta		1
Våldtäktsförsök/misshandel	3	1
Övrigt (recept etc)	13	
Summa	465	132
Ej journalförda besök ³	332	173
»Obsfall»	55	23
Remitterad till annan sjukvårdsinstans	8	4

1) Inklusive ett fästingbett på vardera festival.

2) Inkluderar inte substansmissbruk utan enbart psykiatriska symtom som ångest etc.

3) Omläggningar, huvudvärkstabletter etc.

Tabell III. Statistik från Roskildefestivalen 1997 (med benäget tillstånd av dr Ralf Norman Svendsen, Næstveds Centralsygehus, Næstved, Danmark).

	Antal
Besökare till festival	95 000
Sökte sjukstugan	3 369
Behandlade av läkare	479
Remitterat vidare till annan sjukvårdsinrättning	215
Observerade i »Afrusertelt»	37

området under natten mellan fredagen och lördagen.

Sjukvårdens arbetsuppgifter

Tabell II visar sökorsakerna vid sjukvårdstälten på musikfestivalerna. Mindre trauma, som stukningar och skavsår, var den vanligaste sökorsaken. Huvudvärk och halsont/heshet var vanliga icke-traumatiska åkommor. Därtill kom ett mindre antal personer som på olika sätt var påverkade och behövde observeras under lugnare former. Antal »obsfall» inkluderas i Tabell II. Uppgifter om sjukdomar och skador vid tidigare Roskildefestivaler har publicerats [4]. Besökssiffror från 1998 års Roskildefestival är inte tillgängliga, men doktor Ralf Norman Svendsen, huvudansvarig för »Röda kors-stuen» har välvilligt gett mig tillgång till siffrorna från 1997 års festival (Tabell III).

Vid Hultsfreds- och Fanclub98-festivalerna fördes statistik av sjukvårdsgruppen vid sjukvårdstälten. Då sjukvårdsorganisationen skilde sig lite mellan de två festivalerna har lite olika praxis använts vid selektion av vilka som sökte som blev journalförda. Det fanns ju dessutom en temporär apoteksfilial i anslutning till sjukvårdstälten vid Roskilde- och Hultsfreds-festivalerna som utnyttjades för köp av receptfria läkemedel, öronproppar med mera. Personer som sökte sig till sjukvårdstället för denna typ av hjälp blev hänvisade till apoteket. Något apotek fanns inte på Fanclub98-festivalen, och man försökte initialt journalföra alla som hämtade läkemedel vid sjukvårdstället. Detta blev dock ohanterligt och övergavs redan under första natten. Således har många sökande med diagnos »huvudvärk» registrerats vid Fanclub98-festivalen och få med denna diagnos i Hultsfred.

På Hultsfreds och Fanclub98-festivalerna förekom ett fall av större trauma på vardera festival. På Hultsfreds-festivalens sista natt fick en man en skallskada i samband med bråk med säkerhetsvakter; han var medvetslös och behövde akut transport till Västervik sjukhus för vård. Den svåraste skadan på Fanclub98-festivalen var en knäskada som

en man ådrog sig i danstältet genom ett hopp. Inga uppgifter finns om större trauma vid 1998 års Roskildefestival.

Statistik över sökorsakerna till sjukvården i samband med Vasaloppet under åren 1983–1997 har publicerats [1]. 13 aktiva drabbades av hjärtinfarkt under dessa år, varav 7 dog. Totalt sökte 5 487 aktiva sjukvården under dessa 15 år. De vanligaste sökorsakerna var skavsår (49 procent), muskelbesvär (21 procent) och nedkyllning (6 procent). Ungefär 3 300 sjukvårdskontakter registrerades under VM i friidrott i Göteborg under 14 dagar.

Anmärkningsvärt få intoxikationer

När stora folkmassor samlas finns risk för större olyckor, och de som organiserar de flesta stora publikdragande arrangemang, som idrottsfester eller rock-festivaler, ordnar med sjukvårdsberedskap. Vid idrottsevenemang är det vanligen deltagarna som har mest användning för sjukvårdsorganisationens resurser, medan det på musikfestivaler är publiken som utnyttjar sjukvården. Festivalarrangörerna vid de stora musikfestivalerna i Skandinavien prioriterar besökarnas säkerhet högt. Professionella säkerhetsteam finns, med en egen sjukvårdsorganisation som backar upp tillsammans med förstahjälpen-team från Röda korset. I Roskilde är det Roskildefestivalens stiftelse som ordnar med utrustning, medan Landstinget bistår Hultsfreds sjukvårdsgrupp med utrustning (på lån) samt förbrukningsartiklar och mediciner. Fanclub98 lånar sjukvårdsutrustning, och köper in förbrukningsartiklar och ett mindre läkemedelsförråd. Huruvida Landstinget bör »sponsra» Hultsfreds-festivalens sjukvårdsgrupp eller ej har diskuterats. Jag menar att det är god ekonomi att Landstinget ser till att så många personer som möjligt tas om hand på festivalområdet, och på så sätt inte belastar jourverksamheten vid närbelägna vårdcentraler eller sjukhus. Dessutom är det en extra säkerhetsfaktor att ha en sjukvårdsgrupp i beredskap som är väl förtrogen med festivalområdet om en större katastrof skulle inträffa. Gruppen kan snabbt vara på plats tills den lokala katastroforganisationen kan ta över.

797 besök på tre dagar på Hultsfreds-festivalen eller 305 på två dagar på Fanclub98-festivalen motsvarar en genomsnittlig sökfrequens på 8 respektive 9,8 patienter/timme under den tid sjukvårdstälten var bemannade. Nästan hälften av dem som sökte behövde endast enkel hjälp, som omplåstring för skavsår, halstabletter för halsont eller huvudvärkstabletter.

Anmärkningsvärt var det begränsade antalet intoxikationer. När jag berättar för vänner och kolleger om att jag

jobbar på festivaler, brukar den normala reaktionen vara: »Oj, det måste bara vara fylla och knark.» Denna bild är felaktig. Det finns ett litet antal ungdomar som missbrukar den friheten som det innebär att vara ifrån föräldrarna, men de allra flesta kommer till festivalerna för musikens skull och för att ha kul med vänner. Att endast 37 personer behövde observeras vid »Afruserteltet» i Roskilde och 55 vid sjukvårdstället i Hultsfred är otroligt när man betänker att det samtidigt fanns över 100 000 respektive 30 000 personer på festivalområdet. Det skulle dock vara ohållbart för den lokala sjukvården om dessa observationsfall hade remitterats för vård utanför festivalområdet. Kostnaderna för transporter och vård skulle ha varit orimliga.

Föreställningen att musikfestivaler är »fyllefester» är rätt utspridd. Föräldrar oroar sig ofta för fylleri, drogmissbruk eller sexuella orgier vid festivaler. Men de siffror som här publiceras bör kunna lugna dem så att de vågar låta sina barn åka på festivaler, och uppleva känslan av frihet, glädje och vänskap som finns där, i alla fall när de uppnått en ålder då de kan ta ansvar för sig själva.

Referenser

- Hällmarker U. Vasaloppet, medicinska aspekter. Internisten 1998; 1: 14-6.
- Morthland J. Rock festivals. The Rolling Stone illustrated history of rock and roll. Miller J, ed. New York: Rolling Stone Press/Random House, 1976: 308-11.
- Salewicz C. Trouble in paradise. Mojo 1994 (8) 66-78.
- Lund PG, Stub Berg JB, Svendsen RN, Beniche K. Personskader ved Roskilde Festival '85. Ugeskr Læger 1987; 149: 1498-500.

Summary

Report from the medical tent at three rock festivals; lot's of music, great fun and very little drunkenness

Richard Forrest

Läkartidningen 1999; 96: 2874-6.

Rock festivals are popular summer attractions in Scandinavia, and each of the largest festivals has its own voluntary medical crew of doctors, nurses and nursing auxiliaries. The medical crew is an important part of the festival safety facilities, providing free acute health care to festival visitors, and thus relieving pressure on local primary health centres and hospitals. In 1998, 797 of the 25,000 visitors to the three-day Hultsfred Festival were treated at the medical tent, 465 of them by a doctor; and 305 of the 17,000 people attending the two-day Fanclub88 event were treated at the medical tent, 132 by a doctor. No figures are available for the 1998 Roskilde Festival in Denmark, but at the 1997 festival, 3,369 of the 95,000 visitors were treated at the medical tent.

Correspondence: Dr Richard Forrest, Råd-stugatan 15A, SE-972 38 Luleå, Sweden.